

УДК 32.019.51

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.13>

Максим КИРИЛЕНКО

здобувач наукового ступеня доктора філософії, аспірант спеціальності 281, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

mkirilenkovin@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2518-9375

ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Метою статті є систематизація чинників формування міжнародного іміджу держави, яка представлена на сучасному етапі розвитку. **Методологія** дослідження ґрунтується на використанні комплексного підходу, пов'язаного із систематизацією положень підходів стосовно ознак та складу чинників впливу. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що вперше сформульовано універсальний перелік чинників формування міжнародного іміджу держави з огляду на найбільш поширені підходи, представлені науковцями та за результатами дослідження емпіричних матеріалів. **Висновки.** Доведено, що на нинішньому етапі розвитку міжнародних відносин немає загальноприйнятого складу чинників формування міжнародного іміджу держави. Визначено, що вказане зумовлено тим, що кожна країна має свої особливості розвитку за різними сферами управління, життєдіяльності, здійснює побудову даного елементу ідентифікації держави з огляду на певні традиції. Зазначено, що держави, які демонструють високий рівень міжнародної інтеграції, зокрема розвинені країни ЄС, керують достатньо універсальним набором чинників, оскільки орієнтуються на спільні торговельно-економічні, соціальні (у тому числі міграційні), правові, військово-оборонні, екологічні цілі. Установлено, що серед найбільш поширених чинників формування міжнародного іміджу держави, на які орієнтуються на нинішньому етапі розвитку, можна виокремити, зокрема: рівень сталого розвитку держави в розрізі збалансованого забезпечення економічних, соціальних, екологічних цілей; сталі (незмінні) чинники культурної спадщини, пам'яток, за рахунок яких підтримується забезпечення туристичного попиту; чинник стану природних ресурсів та динамічні (гнучкі) чинники (рівень відношення до корупції в державі, який може змінюватися з огляду на стан розвитку суспільства; чинник розвитку спорту, за допомогою якого країна може виступати центром міжнародних спортивних змагань, росту туристичних потоків; чинник розвитку технологій, освіти та науки; чинник економічного розвитку; чинник типу та характеру зовнішньої і внутрішньої політики); чинник м'якої та жорсткої сили.

Ключові слова: чинники формування міжнародного іміджу держави, м'яка і жорстка сила, сталі (незмінні) чинники, динамічні (гнучкі) чинники, сталий розвиток, зовнішня і внутрішня політика, корупція, цифровізація.

Максим KYRYLENKO

Recipient of the Scientific degree of Doctor of Philosophy, Postgraduate student of specialty 281, Department of Public Management and Administration, Vinnytsia Academy of Continuing Education

mririlenkovin@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2518-9375

CHARACTERISTICS OF FACTORS FOR FORMING THE INTERNATIONAL IMAGE OF THE STATE

Abstract. The aim of the article is to systematize the factors of formation of the international image of the state, which is presented at the current stage of development. The **research methodology** is based on the use of a complex approach related to the systematization of the provisions of the approaches regarding the signs and composition of influencing factors. The **scientific novelty** of the work lies in the fact that for the first time a universal list of factors in the formation of the international image of the state is formulated, taking into account the most common approaches presented by scientists and based on the results of research of empirical materials. **Conclusions.** It has been proven that at the current stage of the development of international relations there is no generally accepted composition of factors for the formation of the international image of the state. It was determined that this is due to the fact that each country has its own characteristics of development in various spheres of management, life activities, and carries out the construction of this element of state identification in view of certain traditions. It is noted that although states that demonstrate a high level of international integration, in particular, developed EU countries, manage a fairly universal set of factors, as they focus on common trade and economic, social (including migration), legal, military, defense, and environmental goals. It was established that among the most common factors of the formation of the international image of the state, which are focused on at

the current stage of development, can be singled out, in particular: the level of sustainable development of the state in terms of balanced provision of economic, social, and environmental goals; fixed (unchangeable) (factor of cultural heritage, monuments, due to which tourism demand is supported; factor of the state of natural resources) and dynamic (flexible) factors (the level of attitude to corruption in the state, which can change in view of the state of development of society; a factor in the development of sports, with the help of which the country can act as a center of international sports competitions, growth of tourist flows; a factor in the development of technologies, education and science; a factor in economic development; a factor in the type and nature of foreign and domestic policy); factors of soft and hard power.

Key words: *factors for formation of the international image of the state, soft and hard power, stable (unchanging) factors, dynamic (flexible) factors, sustainable development, foreign and domestic policy, corruption, digitalization.*

Постановка проблеми. Міжнародний імідж держави виступає комплексом уявлень про її систему управління, політичний режим, правову політику, роль у світовому політичному, економічному, суспільному, екологічному просторі. Це своєрідний узагальнюючий індикатор держави як зовнішньополітичного актора, і його формування відбувається під впливом певного спектру чинників. Указані чинники можуть класифікуватися за певними категоріями, їх видами, характером прояву та динамізму. Потреба оптимізації міжнародного іміджу держави є нагальною для багатьох країн, орієнтованих на розвиток зовнішніх відносин та поглиблення інтеграції на міжнародну арену, тому вивчення й управління вказаними чинниками є важливим напрямом сучасних наукових досліджень. Зважаючи на зазначене, вибрана тема є актуальною, і її дослідження дасть змогу встановити важливі особливості вказаної проблематики.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питання характеристики та категоризації поняття міжнародного іміджу держави, визначення складу та особливостей чинників його формування досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні автори, зокрема: А. Белеческу та співавторів, А. Старостіна та співавторів, І. Єремєєва, Дж. Галларотті, К. Савон тощо.

Метою дослідження є систематизація чинників формування міжнародного іміджу держави, яка представлена на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу. Дослідження основних чинників формування міжнародного іміджу держави буде здійснено в рамках їх категоризації за сутнісними ознаками, представленими в площині ключових підходів до структуризації. Указані ознаки можуть виступати оціночними параметрами стану чинників досліджуваної категорії, і їх теоретичне обґрунтування необхідне для подальшого створення методологічного забезпечення.

По-перше, важливим чинником, який ідентифікує місце держави як за економічною, так і іншими сферами, є рівень її розвитку, що може визначатися через такі ознаки, як збалансованість, сталість становлення основних сфер життєдіяльності (економіки, соціального сектору та екології). Зазначений підхід може бути ідентифікований як орієнтир на сталий розвиток країни. Указаний орієнтир дає змогу оцінити не лише економічний стан держави, хоча більшість країн – лідерів у сфері досягнення цілей сталого розвитку, затверджений у рамках програмних засад ООН, є економічно розвиненими країнами, він дає змогу представити комплексну картину стану всіх сфер управління і життєдіяльності країни.

У рамках зазначеного підходу можемо виокремити дослідження А. Белеческу та співавторів [6], у рамках якого доведено актуальність орієнтиру на чинник сталого розвитку як елемент оцінки прогресу країни у сфері трьох вимірів, зокрема добробуту людини, добробуту навколишнього середовища та економічного добробуту. Автори вказують, що найбільш прийнятним показником оцінки рівня сталого розвитку держави є Індекс сталого соціального розвитку (SSI), який включає 21 індикатор, що поділені за сьома категоріями, а саме: основних потреб людини (3 складники); особистісного розвитку та стану здоров'я людських ресурсів (3 складники); збалансованості суспільства (3 складники); стану природних ресурсів (3 складники); стану клімату та управління виробництвом, використанням енергії (4 складники); переходу до сталого суспільного розвитку (2 складники); економіки (3 складники). Можемо констатувати комплексність та ґрунтовність визначення складу та структури оціночних показників, які становлять сукупність, через яку пропонується визначення впливу (або рівня SSI).

При цьому пропозиція А. Белеческу та співавторів [6] є відмінною від позицій, визначених

загальноновизнаним розробником даного індексу (видавництва Cambridge University Press), який розробляє щорічний моніторинг досягнення країнами Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР ООН) і представляє його в рамках звітів [9]. У межах даної рейтингової оцінки вивчаються 17 оціночних індикаторів, показники яких складаються як з індексних, так і балових, вартісних оцінок, а загальний SSI розраховується через бальну та індексну оцінки. На рис. 1 представлено значення SSI України та окремих країн-лідерів за результатами реалізації ЦСР ООН за 2020–2022 рр., встановленого у звіті Cambridge University Press [9]. Як свідчать результати значень даного показника (рис. 1), Україна, незважаючи на військові події, змогла підтримувати середній рівень сталого розвитку в 2022 р. (37-ма позиція), що великою мірою зумовлено дотриманням соціальних норм та стандартів, орієнтиром на забезпечення відповідального виробництва та споживання, інноваційними аспектами в економіці, підвищенням рівня енергоефективності, активним впровадженням відновлюваних джерел енергетики, підвищенням рівня розвитку державних інститутів тощо.

Варто зазначити, що зовнішньополітичні, економічні, соціальні, екологічні зміни, які відбуваються у світі, можуть впливати на зміну оціночних індикаторів показника сталого розвитку. Також реформи в певних сферах можуть зумовлювати стрімкі зміни певних індикаторів

розвитку. У цьому разі можемо навести досвід Казахстану, який демонструє скорочення нерівності (коефіцієнт Джині) із 41,7 бали у 2017 р. (значення цього показника визначало нерівність також у 2018–2021 рр.) до 27,8 бали у 2022 р. [9].

По-друге, потрібно виділити підхід до категоризації чинників формування міжнародного іміджу держави з позицій акценту на ознаці динамізму (або сталості, незмінності) розвитку.

У межах зазначеного підходу можна виокремити положення роботи А. Старостіної та співавторів [4, с. 56], які висувають такий перелік чинників впливу:

1) сталі (незмінні) чинники становлення міжнародного іміджу держави, представлені:

– чинником культурної спадщини, пам'яток, за рахунок яких підтримується забезпечення туристичного попиту. Управління вказаним чинником забезпечується з боку уряду, органів державної влади, які на міжнародному рівні за допомогою комунікації просувають різні елементи нематеріальної та матеріальної культурної спадщини, підприємств, які діють у сфері гостинності;

– чинником стану природних ресурсів. Варто зазначити, що орієнтир на зазначений чинник стає усе менш актуальним у контексті реалізації більшістю країн світу енергетичного переходу від викопного палива, використання якого для виробництва енергії негативно впливає на стан навколишнього середовища, до віднов-

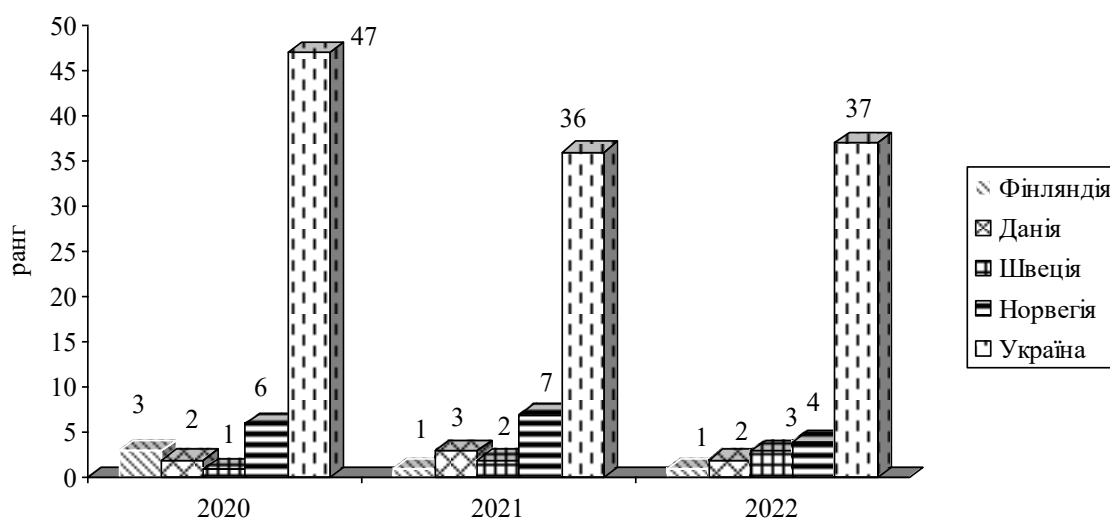

Рис. 1. Динаміка індексу сталого розвитку (SSI) України, окремих країн – лідерів реалізації ЦСР ООН за 2020–2022 рр.

Джерело: складено за даними [9]

люваних джерел енергії (вітрової енергетики, сонячної енергетики, гідроенергетики тощо). Незважаючи на те що Україна, як і багато країн світу в 2022, 2023 рр. через вплив енергетичної кризи, викликані військовими подіями не змогла відмовитися від викопного палива, спостерігаються певні позитивні кроки в напрямі впровадження відновлюваних джерел енергетики. Як приклад можна навести введення в експлуатацію в березні 2023 р. Тилігульської вітроелектростанції (19 турбін), яка забезпечуватиме виробництво 114 МВт електроенергії (із прогноною потужністю 500 МВт), необхідних для покриття потреб енергетичного балансу України та регіону [1]. Варто зазначити, що чинник наявності природних ресурсів не може вважатися сталим та незмінним у країнах, орієнтованих на ріст економіки без забезпечення збалансованого розвитку, врахування екологічного складника. Серед загроз міжнародному іміджу країн, які орієнтуються на чинник природних ресурсів, можемо виділити, зокрема: вичерпання таких ресурсів, настання якого вплине на стан соціального сектору (скорочення зайнятості, зниження рівня добробуту населення), на економічний складник (зниження рівня ВВП, у тому числі від доходів від експорту сировинної продукції); погіршення екології через викиди CO₂ під час виробництва електроенергії;

2) динамічні, гнучкі чинники впливу на формування міжнародного іміджу держави, які включають:

– рівень відношення до корупції в державі, який може змінюватися з огляду на стан розвитку суспільства. Указаний чинник може мати негативні характеристики (терпимість до корупції) в країнах, де тривалий час панує олігархічний або авторитарний режим. Позитивні ознаки, пов'язані з нульовою терпимістю до проявів корупції, свідчить про становлення іміджу правової, демократичної держави. Як показує дослідження, Україна в період 2020–2022 рр. не змогла досягти високих результатів у подоланні корупції, а саме, в 2019 р. Індекс рівня сприйняття корупції держави відповідав 126-й позиції у світі, у 2020 р. – 117-й позиції, а в 2021 р. – 122-й позиції [7];

– чинник розвитку спорту, за допомогою якого країна може виступати центром міжнародних спортивних змагань, росту туристич-

них потоків. Зацікавлення міжнародної спільноти країною, яка демонструє високі спортивні результати, дає змогу в подальшому забезпечувати просування інших чинників розвитку і, таким чином, досягати вищого рівня міжнародної інтеграції;

– чинник розвитку технологій, освіти та науки. Стосовно технологічного розвитку особливо потрібно відзначити рівень цифровізації, який передбачає впровадження інноваційних цифрових технологій в економіці, основних сферах життєдіяльності (сфера освіти та науки, сфера електронного урядування, яка впливає на ріст якості державних послуг, зниження рівня бюрократизації, сфера охорони здоров'я, транспорт (упровадження цифрових додатків, у яких представлено рух транспортних засобів у реальному часі) тощо). У табл. 1 представлено динаміку рейтингу цифрової конкурентоспроможності (World Digital Competitiveness Ranking) України, окремих країн-лідерів за даним показником. Установлено, що впродовж 2020–2021 рр. даний показник покращився у України (на 4 позиції), до 54-го місця у світовому рейтингу, за 2022 р. даних стосовно вказаного показника немає через неможливість отримати вичерпні дані щодо його стану в період воєнного часу. Серед країн, які змогли продемонструвати високі результати, можна виділити: Данію (зміна з 3-ї позиції в 2020 р. до 1-ї позиції в 2022 р.), Фінляндію (зміна з 10-ї позиції в 2020 р. до 7-ї позиції в 2022 р.), Канаду (зміна з 12-ї позиції в 2020 р. до 10-ї позиції в 2022 р.).

– чинник економічного розвитку, який відноситься до змінюваних, що особливо актуально для країн, що розвиваються. Варто зауважити, що розвинені країни демонструють більшу стабільність цього чинника з огляду на вищу додану вартість продукції (послуг) і нижчу залежність від цін на міжнародному ринку на сировину, енергоносії, а країни, що розвиваються, експортують продукцію з низькою доданою вартістю, яка виробляється переважно сировинними секторами економіки, і її ціна залежить від коливань цін на світових ринках. Тому таким країнам складніше управляти зазначеним чинником, і вони несуть високі економічні ризики під час розвитку різних криз;

– чинник типу та характеру зовнішньої і внутрішньої політики, що має змінювану природу,

Таблиця 1

**Динаміка рейтингу цифрової конкурентоспроможності України,
окремих країн світу за 2020–2022 рр.**

№ п/п	Країна	Значення рейтингу цифрової конкурентоспроможності, ранг			Динаміка змін, +/-, ранг	
		2020	2021	2022	2020-2021	2021-2022
	США	1	1	2	0	1
	Сінгапур	2	5	4	3	-1
	Данія	3	4	1	1	-3
	Швеція	4	3	3	-1	0
	Гонконг	5	2	9	-3	7
	Швейцарія	6	6	5	0	-1
	Нідерланди	7	7	6	0	-1
	Південна Корея	8	12	8	4	-4
	Норвегія	9	9	12	0	3
	Фінляндія	10	11	7	1	-4
	Тайвань	11	8	11	-3	3
	Китай	16	15	17	-1	2
	Канада	12	13	10	1	-3
	Великобританія	13	14	16	1	2
	Німеччина	18	18	19	0	1
	Австралія	15	20	14	5	-6
	Україна	58	54	Немає даних	-4	Немає даних

Джерело: складено за даними [11]

яка залежить від низки додаткових чинників. Як показує дослідження останніх міжнародних подій, трансформації зовнішньополітичних курсів держав характерні як для країн, що розвиваються, так і для розвинених країн. Зокрема, варто відзначити вихід Великобританії з ЄС, який вплинув як на саму країну, так і на учасників даного наднаціонального утворення, на треті країни (стосується торговельно-економічної, військової, міграційної, соціальної, фінансової політики тощо) [5; 10]. Внутрішня політика за основними сферами управління також є змінюваним чинником, який залежить від курсу, який вибирає влада країни.

По-третє, потрібно відзначити підхід, оснований на інформаційно-комунікаційних засадах функціонування національної дипломатії і передбачає виокремлення чинника м'якої сили. Як зазначається в дослідженні І. Єремєєвої [2], указаний чинник оснований на відмові від застосування примусів, а передбачає орієнтир країни на курс стосовно росту міжнародного іміджу завдяки покращенню зовнішньої політики, привабливості культурних цінностей тощо. Відповідно, дружні кроки певних країн у бік підтримки інших також є проявом чинника м'якої сили на міжнародній арені. У роботі Дж. Галларотті [8] визначено, що

управління елементами чинника м'якої сили у формуванні міжнародного іміджу держави реалізується як із боку публічної дипломатії країни, так і з боку основних сфер, які взаємодіють із міжнародною спільнотою на різних рівнях (освітні, культурні, суспільні, економічні, екологічні організації тощо). Орієнтир на чинник жорсткої сили є полярним чинником до м'якої сили, він, за твердженням К. Савон [3], оснований на просуванні на міжнародній арені дискурсу про військові та економічні переваги країни порівняно з іншими, орієнтири на поляризацію світового порядку на власну користь. Аналіз історичних подій свідчить, що просування дискурсу про жорстку силу країни використовується переважно тоталітарними, авторитарними державами, зокрема Росією, Китаєм тощо.

Висновки. Можемо констатувати, що на нинішньому етапі розвитку міжнародних відносин немає загальноприйнятого складу чинників формування міжнародного іміджу держави. Указане зумовлене тим, що кожна країна має свої особливості розвитку за різними сферами управління, життєдіяльності, здійснює побудову даного елемента ідентифікації держави з огляду на певні традиції. Хоча держави, які демонструють високий рівень міжнародної

інтеграції, зокрема розвинені країни ЄС, керують достатньо універсальним набором чинників, оскільки орієнтуються на спільні торговельно-економічні, соціальні (у тому числі міграційні), правові, військово-оборонні, екологічні цілі.

Установлено, що серед найбільш поширених чинників формування міжнародного іміджу держави, на які орієнтуються на нинішньому етапі розвитку, можна виокремити: рівень сталого розвитку держави в розрізі збалансованого забезпечення економічних, соціальних, екологічних цілей; сталі (незмінні) чинники культур-

ної спадщини, пам'яток, за рахунок яких підтримується забезпечення туристичного попиту; чинник стану природних ресурсів та динамічні (гнучкі) чинники (рівень відношення до корупції в державі, який може змінюватися з огляду на стан розвитку суспільства; чинник розвитку спорту, за допомогою якого країна може виступати центром міжнародних спортивних змагань, росту туристичних потоків; чинник розвитку технологій, освіти та науки; чинник економічного розвитку; чинник типу та характеру зовнішньої і внутрішньої політики); чинник м'якої та жорсткої сили.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Албул С. На Миколаївщині запускають Тилігульську вітроелектростанцію. URL: https://lb.ua/economics/2023/03/10/548489_mikolaivshchini_zapuskayut.html
2. Єремєєва І.А. Практичні аспекти формування міжнародного іміджу держави. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 123–127.
3. Савон К.В. Вплив політики «м'якої сили» на імідж держави. *Актуальні проблеми політики*. 2020. Вип. 66. С. 112–117.
4. Старостіна А., Кравченко В., Личова Г. Міжнародний імідж країни: практичні аспекти аналізу. *Маркетинг в Україні*. 2011. № 3. С. 49–58.
5. Arriola C., et al. The trade impact of the UK's exit from the EU Single Market. *OECD Economics Department Working Papers*. 2020. № 1631. OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/682c2995-en>.
6. Bălăcescu A., Zaharia M., Gogonea R.-M., Căruntu G.A. The Image of Sustainability in European Regions Considering the Social Sustainability Index. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(20). Iss. 13433. URL: <https://doi.org/10.3390/su142013433>
7. Corruption Perceptions Index. URL: https://www.transparency.org/en/cpi/2021?gclid=Cj0KCQiAg_KbBhDLARIsANx7wAxV1yzA0TPB78xRk3uPLA4KiLJGxqk0gHG7rUV47_Fv6FTOvmMxxoaArjWEALw_wcB.
8. Gallarotti G.M. Esteem and influence: soft power in international politics. *Journal of Political Power*. 2022. Vol. 15:3. P. 383–396. DOI: 10.1080/2158379X.2022.2135303.
9. Sustainable development report 2022. URL: <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>.
10. Thissen M., van Oort F., McCann P., Ortega-Argilés R., Husby T. The Implications of Brexit for UK and EU Regional Competitiveness. *Economic Geography*. 2020. Vol. 96:5. P. 397–421. DOI: 10.1080/00130095.2020.1820862.
11. World Digital Competitiveness Ranking. IMD. 2022. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness/>

REFERENCES:

1. Albul, S. (2023). The Tyligul Wind Power Station is being launched in Mykolaiv Oblast. Retrieved from https://lb.ua/economics/2023/03/10/548489_mikolaivshchini_zapuskayut.html [in Ukrainian]
2. Yeremeyeva, I.A. (2021). Practical aspects of formation International Image of the State. *Regional studios*, 24, 123–127. [in Ukrainian]
3. Savon, K.V. (2020). The influence of the «soft power» policy on the image of the state. *Actual problems of politics*, 66, 112–117. [in Ukrainian]
4. Starostina, A., Kravchenko, V., Lychova, G. (2011). International image of the country: practical aspects of the analysis. *Marketing in Ukraine*, 3, 49–58. [in Ukrainian]
5. Arriola, C., et al. (2020). The trade impact of the UK's exit from the EU Single Market. *OECD Economics Department Working Papers*, 1631. *OECD Publishing, Paris*. <https://doi.org/10.1787/682c2995-en>.
6. Bălăcescu, A., Zaharia, M., Gogonea, R.-M., Căruntu, G.A. (2022). The Image of Sustainability in European Regions Considering the Social Sustainability Index. *Sustainability*, 14(20), 13433. <https://doi.org/10.3390/su142013433>
7. Transparency (2022). Corruption Perceptions Index. Retrieved from https://www.transparency.org/en/cpi/2021?gclid=Cj0KCQiAg_KbBhDLARIsANx7wAxV1yzA0TPB78xRk3uPLA4KiLJGxqk0gHG7rUV47_Fv6FTOvmMxxoaArjWEALw_wcB

8. Gallarotti, G.M. (2022). Esteem and influence: soft power in international politics. *Journal of Political Power*, 15:3, 383–396. DOI: 10.1080/2158379X.2022.2135303
9. Sdgindex (2022). Sustainable development report 2022. Retrieved from <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>
10. Thissen, M., van Oort, F., McCann, P., Ortega-Argilés, R., Husby, T. (2020). The Implications of Brexit for UK and EU Regional Competitiveness. *Economic Geography*, 96:5, 397–421. DOI: 10.1080/00130095.2020.1820862
11. IMD (2022). World Digital Competitiveness Ranking. IMD. 2022. Retrieved from <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness/>